

ASA

ASBÜ Sosyal Araştırmalar
Dergisi

ASBU Journal of Social Research

[Cilt/Volume: 3, Sayı/Issue: 1,
Yaz/Summer 2025]

Bir Hiciv Münazarası Örneği: Enki ve Ninmah Öteki İnsanların Yaratılışı

*Example of a Diatribe Disputation: Enki and Ninmah
The Creation of Other People*

DENİZ ILGAZ

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi
ilgaz.deniz@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9261-0281>

<https://ror.org/01wntqw50>

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 13.12.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 17.01.2025

Yayın Tarihi/Published: 30.06.2025

Atıf/Citation

Ilgaz, D. (2025). Bir hiciv münazarası örneği: Enki ve Ninmah öteki insanların yaratılışı.
Asa Dergisi, 3(1), 120-139. <https://doi.org/10.71313/asa.1601020>

Ilgaz, D. (2025). Example of a diatribe disputation: Enki and Ninmahthe creation of other
people. *Journal of ASA*, 3(1), 120-139. <https://doi.org/10.71313/asa.1601020>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

[Creative Commons Uluslararası Lisansı \(CC-BY-NC 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.
Licensed under [Creative Commons International License \(CC-BY-NC 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Öz

Münazara şiirlerinin ilk örnekleri, Sümer dilinde yazılmış ADAMİN (rekabet) şiirleridir. ADAMİN örneklerinin kâtip eğitiminin bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. Münazara türü, ADAMİN ve Akad münazarasından itibaren Doğu ve Batı edebiyatına yayılmıştır. Sümer ve Akad'dan gelen münazara metninin, toplumun öncelikli unsurlarını öğretmek için kullanılan okul metinleri oldukları anlaşılmaktadır. Sümer rekabet şiirlerini diğer masal ve fabllardan ayıran fark, bu metinlerde kullanılmış olan Mezopotamya'ya özgü retorik tekniğidir. Eldeki örneklerden anlaşıldığı kadarıyla bu şiirler, festivaller gibi özel günlerde rahipler arasında yapılan yarışmalarda da kullanılmıştır. Bu makale, önceki araştırmacıların “İnsanın yaratılışına dair mitolojik açıklama” olarak ele aldıkları Enki ve Ninmah metnini; mevcut Sümer Rekabet Şiiri örneklerine, Enki ve Ninmah arasındaki çekişmede kullanılan retorik tekniğinin diğer münazara örneklerine benzerliğine dayanarak bir münazara şiiri olarak önermektedir. Metin aynı zamanda toplumun “absürt ve öteki” olarak gördüğü insanların varoluşlarına dair etiyolojik açıklama içermektedir. Tanrıça Ninmah'ın yarattığı bu insanların tanrı Enki tarafından sarayda önemli görevlere atanmış olmaları, metnin yazıldığı dönemde sarayda yaşanmış olması muhtemel bir siyasi yozlaşmayı akla getirmektedir. Metin bu açıdan da sonraki münazara şiiri geleneğinde örnekleri görülen hiciv münazaralarına benzemektedir. Bu çalışma, mevcut örneklerden yola çıkarak Enki ve Ninmah metnini münazara türü ile birlikte ele alıyor ve önceki araştırmacıların “insanın yaratılışına dair mitolojik bir metin” olarak değerlendirdikleri bu metni, bir hiciv münazarası örneği olarak öneriyor.

Anahtar Kelimeler: edebiyat, münazara şiirleri, Enki ve Ninmah, etiyoloji, hiciv

Abstract

The first examples of disputation poems come from the Sumerian Debate Poems (ADAMIN) written in the Sumerian language. It is understood that the ADAMİN examples, which use rhetorical techniques specific to Mesopotamia, were a part of the training of scribes. Starting from the Sumerian ADAMİN examples, the debate genre spread primarily to Eastern literature and partly to Western literature. It is understood that this genre was used to for scribal education to teach the scribes the primary elements of society. In this respect, Sumerian Debate Poems differ from tales, fables and other narrative texts. It is understood from the available examples that debate poetry competitions were also held among priests in temples on special occasions such as festivals. This article proposes the Enki and Ninmah, which was considered by previous researchers as a ‘mythological explanation of the creation of man’, as an example of debate poem in terms of the competition between Enki and Ninmah and the similarity of the rhetorical technique used to other debate examples. The text also contains an etiological explanation for the existence of people who are ‘absurd and other’. In addition, the fact that people who are were absurd and other in the sight of society appointed to important positions in the palace brings to mind a possible political corruption that took place in the palace at the time when the text was written. In this respect, it resembles the satirical disputation that is seen in the later tradition of disputation poetry. Based on existing examples, this study focuses on the Enki and Ninmah together with the disputation genre that spread from Eastern Literature to the West and proposes this text, which previous researchers considered as ‘a mythological text about the creation of man’, as an example of a diatribe disputation poem.

Keywords: literature, debate poems, Enki and Ninmah, etiology, diatribe

Giriş

Mezopotamya mitolojik metinleri, diyaloglar aracılığıyla yapılan aktarım tarzında yazılmıştır. Bu aktarım kahramanları karakterize etmek, eylemi bir sahneden diğerine taşımak, anlatının başındaki dilek, niyet, iddia gibi eylemlerin sonuçlarını göstermek için kullanılan dramatik bir anlatım tekniğidir. Sümer Rekabet Şiirleri'nde geçen diyaloglarda ise karşılıklı rekabete yoğunlaşmış argümantasyon teknikleri kullanılmıştır. Bu metinlerin kullanıldığı bağlam (sitz im leben), tartışma becerisi ve değerler üzerine düşünme eğitimi katkıda bulunan okul metinleridir (Ponchia 2024, s.188). Sümer edebî geleneğinin yazarları türü, ADAMAN-DUG4-GA/rekabet literatürü olarak adlandırmışlardır (Bolle 1982, s.122). ADAMAN; isim olarak düello, fiil olarak ise özellikle konuşma yoluyla düello yapmak olarak anlamına gelir (Dijk 1953, s.33). ADAMAN'ın Akadca karşılığı sözlük listelerinde tēšītu, šutēšu, ultešu, kalū ša zamāri ve idūtum ile eşleşmiştir. tēšītu, šutēšu, ulešu wašu 'çıkmaq' fiilinden türemiştir ve özellikle tēšītu¹ sözlü tartışmayı ifade eder (Bolle 1982, s.123). Sümerce-Akadca sözlük listelerinden anlaşıldığı kadarıyla örneğin MSL 14'de geçen eşleşmelere göre türün içeriği;

MSL 14 /Ea Tableti V² :

a-da-min3 NUN xNUN = nu-un min-na-bi

te-še- tum

MSL 14 Ea Tableti V (BM 40128):40³

a-da-min3 EN x EN = te-ši-[tu]

MSL 14 Ea Tableti VII 85.girdi⁴:

a-da-min3 LU2 x LU2 = te-ši-[tum]

MSL 14 Tablet VII/2 80.girdi⁵

a-da-min3 LUGALxLUGAL = te-ş[e-e-tu]

MSL 14⁶

a-da-min3 KİB MİN = te-še-e-tu2

¹ Bkz. CAD t/372 tēšītu, anlaşmazlık ve CAD a2/383, ašû 11, karşılıklı kavgaya tutuşmak

² MSL XIV, 401

³ MSL XIV, 426

⁴ MSL XIV, 450

⁵ MSL XIV, 463

⁶ MSL XIV, 363

Kralla-kral; prensle-prens; beyle-bey; yurttaşla-yurttaş ve nesneyle-nesne arasında geçen ikili konuşmalardan oluşmaktadır. kalû ša zamāri CAD k/91'deki kalû, ağıt rahibi maddesinin altında 'ka-lu zamāri izammu[r], ka-lu-u2 zamāri balaggi izammur, ağıt görevlisi şarkı söylüyor, ağıt görevlisi harp eşliğinde şarkı söylüyor, CAD k/95'te ise kalû fiilinin altında a-da-min3=MİN ša zamāri şarkıyı kesmek olarak listelenmiştir. Bu bulgulardan, ADAMAN'ların, tapınaklar ve festivallerde yapılan törenlerde rekabete giren din görevlilerinin rakiplerine karşı ustalıklarını kanıtlamak için kullandıkları artistik bir tür olduğu anlaşılmaktadır.

1. Münazara Türüne Dair

Bilinen en eski münazara metnlerinin milattan önce üç bininci yılın sonunda yazıldıkları sanılmaktadır. En erken çivi yazılı örnekler, milattan önce iki bin yılının ilk yarısına tarihlendirilmektedir (Jiménez ve Mittermayer 2020, s. 2). Türün görüldüğü edebî geleneklerdeki evrensel bileşenleri şunlardır: a) Münazaralar edebî düzyazıyla yazılan şiirsel metinlerdir. b) Giriş, tartışma ve sonuç olarak üç bölüme ayrılırlar. c) İkinci bölüm sadece diyaloglara ayrılmıştır. Bu diyalektik yapı, münazara metnlerini fabl, masal ve anlatı metnlerinden ayıran temel farktır. d) Tartışmanın tarafları genellikle iki rakip ile sınırlıdır. Taraflar; hayvan, nesne veya ağaç gibi insan dışı türlerden seçilmiştir. Bu tartışmaların tek amacı, konuşmacılardan birinin üstünlüğünü sağlamaktır. Tartışma konuları günlük konulardan oluşur ve felsefi içerikte değildir (Jiménez ve Mittermayer 2020, s. 2, 3).

Sümer modellerinden ilham alan ilk Akad münazarası, milattan önce iki bin yılının ilk çeyreğine tarihlenir. Bu metinde, Hurma ve Ilgın ağacı arasındaki çekişme konu edilmiştir (Lambert 1996a, s.151). Münazara türü, Sümer ve Akad döneminden itibaren özellikle Doğu edebî geleneğine yayılmıştır.

2. Münazara Türünün Doğu Geleneğinde Yayılımı

2.1. Pers Geleneğinde Münazara Metinleri

Çivi yazısıyla yazılmamış ilk münazara örneği, Draxt ī āsurīg'(Asur Ağacı)'dir. Metnin 120 beyti günümüze ulaşmıştır (Abdullaeva-Melville 2020, s. 237). Hurma ağacı ve bir keçi arasındaki çekişmeyi konu edinen metinde, Sümer geleneğine benzer paradigmalar kullanılmıştır (Abdullaeva-Melville 2020, s. 237). Pers geleneğinden gelen örneklerin popüler rakipleri, kalem ve kılıçtır. Asadī Tusī'nin 80 beyitten oluşan Pers -Arap Tartışması'nda ise

Persler, rakipleri Arapları böcek yemek, yeni doğan kızları öldürmek ve kadın kölelerden doğan çocukları satmak gibi medeniyet dışı davranışlarla suçlayarak, Pers medeniyetinin Arap medeniyetinden üstün olduğunu savunurlar (Abdullaeva-Melville 2020, s. 237).

2.2. İbrani Edebiyatı'nda Münazara Metinleri

İbrani literatüründeki ilk münazara örneği, ağaçların kral seçimini konu edinen Jotham Davası'dır. Kendini diğerinden üstün gören ağaçların kapıldıkları büyüklük duygusunu eleştiren metinde ağaçlar; zeytin, incir ve asma ağaçlarına giderek başlarına kral olmaları için yalvarırlar. Ancak reddedilirler. Dikenli çalı, ağaçların kralı olmayı kabul eder (Otero 2020, s. 144).

2.3. Süryani Edebiyatında Münazara Metinleri

Süryani edebiyatındaki ilk örnekler, Aziz Efrem' e aittir. Ölüm ve şeytan arasındaki çekişmeyi konu alan bir örnekte, ölüm ve şeytandan hangisinin insanlık üzerinde daha etkili olduğu tartışılmıştır. Karar satırı olan 27. dizeden anlaşıldığı kadarıyla metin, bir güldürü örneği olarak yazılmıştır (Brock 2020, s. 159). Yine Aziz Efrem'e ait bir diğer örnekte beden- ruh, mevsimler arasındaki anlaşmazlıklar konu edinilmiştir. Bu metinlerin içerikleri teolojiktir ve karakterleri İncil karakterlerine dönüşmüştür. Süryani geleneğinde yazarların çoğu anonimdir, isimler nadir durumlarda bilinir. (Brock 2020, s. 171).

2.4. Arap Edebiyatında Münazara Metinleri

Câhiz'e ait olan ilk örnekler; Karın'ın Sırt'a Üstünlüğü, Siyahların Beyazlara Üstünlüğü, Kızlarla Erkeklerin Üstünlük Yarışı adlı eserleridir. Van Gelder'e göre Câhiz'in eserleri, nesnelerin ve kavramların kişileştirildiği Sümer ve Babil münazaralarının edebî tartışmalarından yoksundur (Gelder 2020, s.175). Sümer mevsim münazaraları ile Arap ardılları arasındaki en büyük fark, dil farkıdır. Zira Arap münazaralarının tonu daha kibar, şehirli ve akademiktir. Sümer münazaralarının dili ise daha somut ve doğrudandır. Arap münazaralarındaki kişileştirmeler, üretimden çok tüketime yöneliktir. Tarım, bahçecilik, hayvancılık gibi daha nesnel konularda yazılan Sümer münazaraların karakterleri ise işçilerdir (Gelder 2020, s. 183).

2.5. İslam Döneminde Münazara Metinleri

İslam münazaraları, Arap münazaralarına benzer tarzda yazılmışlardır. Larsen'e göre yüksek edebî bir dille yazılan bu metinlerde, retorik becerisi öne çıkarılmıştır (Larsen 2020, s. 191). Münazara metinlerinin İslam geleneği içindeki en erken temsilci, İbn Abî Dunyâ'ya atfedilen

ve popüler Müslüman vaazlarının tematik bir derlemesi olan Gece ve Gündüz'dür. Bu eser, İbn Abî Dunyâ'dan birkaç nesil sonra İbn Fâris'in kaleme aldığı Kitâb al Layl wa-nahâr (Gece ve Gündüz Kitabı) içinde kayıtlara geçmiştir (Larsen 2020, s.192). Larsen'e göre bu eserin içeriği, edebî biçimde üretilmiş metinlerin birer parodisi olan ve okullarda öğretim için kullanılan Babil tartışma metinlerine benzemektedir. Ancak aradaki en önemli fark, Kitâb al Layl wa-nahâr'ın adli tartışma tekniklerini kullanan retorik bir eser olmasıdır (Larsen 2020, s. 194).

2.6. Osmanlı Edebiyatında Münazara Metinleri

Türk edebiyatındaki en eski münazara örnekleri Kaşgarlı Mahmûd'un Divânu Lugati't-Türk'ünde derlenmiştir. Bu örneklerden anlaşıldığı kadarıyla tür, MS 11.yy civarında Türkçe edebiyata girmiştir ancak türün Türkçedeki kökeni, İslam öncesi döneme kadar geri gitmektedir. Divânu Lugati't-Türk ile Osmanlı münazara şiirlerinin erken dönemi arasına tarihlenen üç münazara metni mevcuttur. Bunlar; Ahmedî'nin Sazlar Münazarası, Yûsuf Emîrî'nin Beng ü Çağır (Haşhaş ve Şarap) münazarası, Yakînî'nin Münazara-i Ok ve Yay'ıdır (Aynur 2020, s. 284). Ahmedî'nin (1413) yazdığı Kalem ve Kılıç'ın (Aynur 2020, s. 294); rakiplerin hakemlik için Emir Süleymân'a gitmeleri, Emir'in bu çekişmede kazananın olmadığını bildirmesi gibi öğeler nedeniyle Sümer örneklerine çok yakın olduğu anlaşılmaktadır. Münazara metinleri, kahve kültürünün 1543'te İstanbul'a girmesi ve ilk kahvehanenin Tahtakale'de açılmasıyla yaygınlaşmıştır. Haz verici maddeler arasındaki yarışmaları konu edinen münazara örneklerinin sadece Osmanlı İmparatorluğu'na özgü olduğunu öne süren Aynur'a göre bu örnekler (Aynur 2020, s. 303), IV.Murâd'ın yasakları döneminde artış göstermiştir (Aynur 2020, s. 304).

3. Sümer ve Akad Edebiyatında Münazara Metinleri

Kâtiplik eğitiminin bir parçası olan Sümer münazara şiirleri, II.bin yılın başında ortaya çıkmaya başlar. İçeriğini iki rakip arasındaki çekişmenin oluşturduğu bu şiirler, rakiplerin argümantasyon yöntemini kullanarak diğerini galebe çalmaya çalışması nedeniyle "münazara/tartışma" şiiri olarak adlandırılmıştır. Şiirlerin içeriğini oluşturan argümantasyon yöntemi tipik olarak beş özellikte görülür (Jiménez 2017, s. 11-12): a) Münazaralar şiir düzeninde ve ikili mısralar halinde yazılmıştır. b) Genellikle giriş, tartışma ve yargı bölümlerinden oluşur. c) Tartışma bölümünde nadiren bir anlatıya yer verilir. Bu bölüm, ikili karşıtlıklardan oluşan (üstünlük tartışmaları, öğrenciler arası tartışma, kadınlar arasındaki tartışma) diyaloglar tarzında yazılmıştır (Jiménez ve Mittermayer 2020, s. 3,4). Bu, münazara metinlerini fabl ve masallardan ayıran temel farktır. d) Karakterler; hayvanlar, ağaçlar,

mevsimler ya da kavramlar gibi dilden yoksun öğeler arasından seçilmiştir. Metinlerde kullanılan insan karakterleri ise gerçek kişilerden ziyade tanrısal karakterlerden oluşur. e) Bu metinler üstünlük metinleridir. Konuları, iki rakipten hangisinin daha üstün olduğu hakkındadır. Bu, münazaralar ile diyalog metinleri arasındaki temel farktır.

Bu özellikleri taşıyan altı adet metin tespit edilmiştir. Bunlar; Çapa ve Pulluk, Koyun ve Tahıl, Yaz ve Kış, Ağaç ve Sazlık, Kuş ve Balık' ve Gümüş ve Bakır'dır. Bunların dışında normalde "epik" olarak değerlendirilen ancak bazı araştırmacılar tarafından ADAMİN (münazara) olarak sınıflandırılan iki metin daha bulunmaktadır. Bunlar; Enmerkar ve Ensuhkeşdana' ve Enmerkar ve Aratta Beyi'dir. Jiménez'e göre genellikle "aşk" şiiri kategorisinde değerlendirilen Dumuzi ve Enkimdu da, içeriğindeki çoban ve çiftçi rekabeti nedeniyle münazara özelliği göstermektedir (Jiménez 2017, s. 13).

Çapa ve Pulluk (ġišal : ġišapin): Kozmogonik giriş bölümü içermeyen tek münazara metnidir. Metnin giriş bölümünde, "fakir adamın çocuğu" olarak bilinen Çapa'ya atfedilen sıfatların bir listesi yer alır. Metin, son bölümde hakem görevi yapan bir otoritenin (tanrı- kral) bulunmadığı tek münazara örneğidir (Jiménez 2017, s. 17).

Koyun ve Tahıl (Lahar : Aşnan): 7 tabletten oluşan bu metin, 193 satır uzunluğundadır. 71 satırlık uzun bir girişi vardır. Giriş bölümünde An'ın Anunnaları döllemesi ve göğü yerden ayırması konu edilmiştir. Anunnalar koyun ve tahılı kendi şölenleri için yaratırlar ve o vakte kadar çıplak gezen, koyunlar gibi çayırda otlayan insanlığa hediye ederler. Şölen zamanı koyun ve tahıl sarhoş olarak, yemek salonunda çekişmeye başlarlar. Enki'nin hakemlik yaptığı sonuç kısmında, tahıl çekişmenin galibi ilan edilir (Jiménez 2017, s. 18).

Yaz ve Kış (Emeš : Enten): 318 satırdan oluşan ve giriş bölümünde kozmogonik bir açıklamanın yanı sıra tartışmanın nedenine de değinen metin, çoğu Nippur'dan gelen 30 kopyadan oluşur. Giriş bölümünde Enlil büyük dağlarla birleşir. Dağları, hayatın bereketi yaz ve kışla döller ve bu mevsimlerin kaderlerini belirler. Kış, yerleşim yerlerinin kurulumu ve tarımdan, Yaz ise seller ve hasattan sorumludur. İki mevsim, Enamtila'ya Enlil'in evine sungu bırakmaya giderler. Bıraktıkları sunguların diğerine üstünlüğü yüzünden aralarında tartışma çıkar. Tartışmanın sonunda Enlil, Kış'ı tartışmanın galibi olarak belirler (Jiménez 2017, s. 19).

Ağaç ve Sazlık (ġiš:gi): Miguel Civil'in 24 kopyadan yeniden yapılandığı metin, tamamı yayımlanmamış tek Sümer münazarasıdır.⁷ Metin, kozmogonik bir açılışla başlar. Açılışta

⁷ Metnin halen İstanbul Arkeoloji Müzesinde korunan fragmanı için bkz. İSET 1, Plk.No:84

Ağustos tanrısı An, dünyanın tozu ile birleşerek dünyayı, ağaç ve sazlığın tohumları ile döller. Bu birleşmenin sonunda dünya, bitki örtüsünü doğurur. Başlangıçta her şey yolunda gider. Sonra Ağaç ve Sazlık Ehurşağ tapınağına sungu bırakmaya giderler. Sazlık, tapınak yolunda Ağaç'ın yolunu keser. Ağaç öfkelenir, tartışma başlar. Metnin sonunda Ağaç, Şulgi'nin hakemliğini yaptığı tartışmanın galibi olur (Jiménez 2017, s. 19).

Kuş ve Balık (mušen : ku6): Eski Babil döneminden kalan 30 kopyanın derlemesi olan bu metin, 200 satır uzunluğundadır. Metnin, bir uzun bir de kısa versiyonu bulunmaktadır. Metin; Enlil ve An'ın yeri ve gökleri düzenlemesine, Enki'nin yeryüzüne Dicle ve Fırat'ı yerleştirerek bataklıkları yaratmasına, bunları balıklar ve kuşlarla doldurmasına değinen kozmogonik bir girişle başlar. Metnin devamında Balık, yumurtalarını bataklığa bırakır ancak Kuş'un ötüşünden korkuya kapılır ve öfkelenir. Böylelikle tartışma başlar. Metnin final kısmı hasarlıdır. Sondaki şükür duasından anlaşıldığı kadarıyla Balık, tartışmanın galibidir (Jiménez 2017, s. 22).

Gümüş ve Bakır (ku3 : urudu): Diğerlerine göre az bilinen bu metin, iki ayrı versiyonu içeren 9 tablette korunmuştur. Metnin giriş kısmı tamamen kayıptır. İlerleyen bölüm, Enlil'e sungu yapan Gümüş ve Bakır arasındaki tartışmalarla başlar. Metnin karar bölümü de tamamen kayıptır. Ancak içerikten anlaşıldığı kadarıyla Bakır, tartışmanın galibidir. Metnin ikinci kısmı, Enlil'in Ur-Namma yönetiminin bolluğunu kutsamak için Sümer'e gönderdiği gönenc hakkındadır. Civil'e göre bu metin, Gudea döneminin yazım kurallarına göre düzenlenmiştir ve Ur III döneminin ortografisini yansıtmaktadır (Jiménez ve Mittermayer 2020, s. 3).

Bu örneklerden anlaşıldığı kadarıyla Sümer münazara şiirlerinde; günlük gözlem, ortak bilgi olarak adlandırılabilir motifler mevcuttur. Karşıtlık bölümü, retorik bir teknik kullanan iki yarışmacı ile sınırlandırılmıştır (Jiménez ve Mittermayer 2020, s. 3). Yarışmacı çiftleri 'insanlaştırılmış' doğadan ya da günlük tarım aktivitelerinin içinden seçilmiştir. Bu çiftler, özellikleri açısından birbirlerine zıttır (örneğin Yaz ve Kış) ve kutuplaşma prensibi ile temsil edilmiştir (Vanstiphout (a) 1991, s.26). Bu kompozisyonlarda retorik yöntemler, "öğrenme/öğretme" amacıyla kullanılmıştır. Bu açıdan masallarda rastlanmayan bir tamamlayıcılık ilkesine sahiptir. Ayrıca anlatımın durağanlığı, olay gelişimindeki eksiklik, anlatı yerine argümantasyonun öncelenmesi nedeniyle masallardan farklıdır (Vanstiphout(a) 1991, s. 25-26)⁸. Bu günlük öğrenme aktivitesi, tıpsarrūtu eğitiminin bir parçasıdır. Bu

⁸ Ayrıca bkz: N.Wasserman-Y.Cohen, "Mesopotamian Wisdom Literature", ed. W.Kynes, *The Oxford Handbook of Wisdom and Bible*, Oxford University Press, 2021, s. 131

sistemde öğrenci kâtip, elindeki sözlük listelerini bir tür temel kaynak olarak kullanır, kelimeleri bir mantık dizgesi ile birleştirir ve kelimeler arasında anlamsal ilgi kurar.

Örneğin Yaz ve Kış'ta listelenen ağaç türleri gibi:

Nurmagal Ağacı, Elma Ağacı, Üzüm Ağacı

Lam ağacı, Alanum Ağacı, Kavak Ağacı

Urzinum Ağacı.

Ağaç ve Sazlık II 26-27

Çapa ve Pulluk'ta eylemler ve isimler anlamsal açıdan birleştirilmiştir.

Su çıkarken suyu durduramazsın

Dünyayı sepete dolduramazsın

Kile bastıramaz, tuğla yapamazsın.

Çapa ve Pulluk II 119-128

(Vanstiphout 1991:32)

Münazara şiirleri, hakem görevi gören bir tanrının verdiği hükümle biterler. Sağduyunun temel alındığı bu hüküm aracılığıyla kazanan ilan edilir. Kaybeden tarafın olmadığı, her iki tarafın da dünya için gerekli olduğunu açıkça belirtilen bu metinlerde, taraflardan birinin ortadan kalkması ya da mutsuzluğu söz konusu değildir. Sosyal, felsefi ve dini açıdan önemsiz karşıtlıkların (gündelik hayata dair karşıtlıklar) ikili figürler aracılığıyla yansıtıldığı bu metinlerde, mutlak karşıtlıklar yoktur. Yarışan karakterler, gündelik hayata katkıda bulunan kavramları temsil ederler. Örneğin Ağaç ve Sazlık'ta her iki türün özellikleri ve toplumsal katkıları anlatılır. Vanstiphout öğrenim/öğretim amacıyla yazılmış bu metinleri, öğrenme ile eğlencenin iç içe olduğu antik bilgisayar olarak adlandırmıştır (Vanstiphout (a)1991, s. 29-46).

Akad edebiyatında münazara türünde yazılmış dört şiir mevcuttur. Bunlar, *Ilgın Ağacı ve Palmiye*, *Tilki Serisi*, *Öküz ve At serisi*, *Eşek Münazarası*'dır (Jiménez 2017, s. 28-39-57 ve 63).

4. Enki ve Ninmah: Öteki İnsanların Etiyolojisi

Enki ve Ninmah, Enūma eliš ve Atra-ḫasīs gibi insanın etiyojijisini açıklayan diğeri yaratılış metinlerinden farklıdır.⁹ Bu metinde, toplumdaki “ötekilerin” (Walls 2007, s.19) açıklaması yapılır.¹⁰ Metnin I. kısmı tanrıların doğuşu ile açılır. Tanrılar ağır iş yükünden yakınmaya başlarlar. Tanrıların angaryalarını hafifletmek için insan bedenlerinin yaratılmasına karar verilir. Enki’nin kanı ile Apsû’nun üst kısmındaki kil birleştirilerek insan yaratılır. II. kısım, insanın yaratılışının kutlandığı ziyafette sarhoş olan Enki ve Ninmah arasındaki rekabetle açılır. Ninmah, insanı kontrol edenin aslında kendisi olduğunu söyleyerek Enki’ye meydan okur ve Apsû’nun çamurundan bir parça kil alarak birbirinden kusurlu yedi insanı şekillendirmeye başlar. Enki, Ninmah’ın meydan okumasını kabul eder ve kusurlu yaratılmış insanlara sarayda yüksek görevler verir. Sonunda Ninmah pes ederek çamuru öfkeyle yere atar. Enki, Ninmah’ın yere attığı çamuru alır ve yaratacağı insanın bir kadından doğmasını ister. Ninmah bir kadın bulur. Böylelikle U4.MUL/*ummulu*¹¹ prematüre doğan hayata gelir (Jacobsen 1987, s. 152).

5. Enki ve Ninmah’a Yaklaşımlar

S.N.Kramer, Enki ve Ninmah’ın Enki’nin becerisini onurlandıran bir kompozisyon olduğunu söyleyen ilk kişidir (Ceccarelli 2016, s. 13). Sonrasında Bottero’ ile birlikte yayımladıkları ‘Lorsque les dieux faisaient l’homme’da her iki yazar, bu metnin Sümer ve Akad edebî turnuvalarını anımsattığını ve tenson tarzına benzediğini öne sürmüşlerdir (Kramer ve Bottero 1993 ,s. 195). Lambert, metnin III.Ur döneminden sonra yazılmış ve hatta bestelenmiş olabileceğini belirtmiştir. H.Sauren, saray organizasyonu ile alay eden bir hiciv metni olabileceğini öne sürmüştür (Ceccarelli 2016, s. 13). Jacobsen, Mezopotamya toplumunun bir parçasını oluşturan hadımlar, hieroduller gibi toplumun dışında kalan tuhaf grupların açıklanması olarak ele almıştır. Metnin kısmi filolojik incelemesini yapan Van Dijk’e göre bu

⁹ Örneğin Atra-ḫasīs’te dişi ve eril formda şekillendirilen insan, işçi tanrılar olan İgigiler’in ağır iş yükünden yakınmaları nedeniyle yaratılır. Ancak burada insanın niteliklerine değinilmemiştir. Detaylı bilgi için bkz eBL: eBL: Atra-ḫasīs Standart Babil Versiyonu III. Tablet 1-72. Satırlar arası:

[Story of the Flood \(Atraḫasīs\) Chapter Standard Babylonian III: Text edition in the electronic Babylonian Library](#), Erişim Tarihi: 08.01.2025.

Enūma eliš’te de aynı motif söz konusudur. Tanrılarınışını üstlenen insan, idam edilen vezir Kingu’nun kanından yaratılır ancak bu metinde de insanın niteliklerinden söz edilmez. Detaylı bilgi için bkz eBL:Enūma eliš Standart Babil Versiyonu VI.Tablet 29- 34.satırlar arası [Poem of Creation \(Enūma eliš\) Chapter VI: Text edition in the electronic Babylonian Library](#), Erişim Tarihi: 10.01.2025

¹⁰ Örneğin Ninmah’ın şekillendirdiği ilk iki insan; görme, yürüme engellidir. Üçüncüsü motor beceriler açısından engellidir ve elleri tutmamaktadır. Diğer üç insan ise, kısır bir erkek, kısır bir kadın ve bir hadımdır. Bu insanlar cinsellik açısından engellidir.

¹¹ Kelime, CAD u-w/ *ummulu* maddesi s. 134’te “karışık” anlamında geçmektedir. Bu anlama dayanılarak; yetişkin bir fetus görünümünde doğmuş, doğum-ölüm arasında ne canlı ne de cansız olan ‘titreyen muğlak varlık’ olarak önerilebilir.

metin, Eridu Teolojisi'dir (Ceccarelli 2016, s.10). Borger'e göre ise erkekliğe övgü ve annelik kurumunun kuruluşudur (Ceccarelli 2016, s.12).

6. Bir Münazara Metni olarak Enki ve Ninmah

Enki ve Ninmah şiiri; her iki tanrının birbirine denk iki rakip olmaları, kullanılan argümantasyon yöntemi (rakiplerin üstünlük yarışı), diğer münazara örneklerinde de görüldüğü üzere yarışmanın festivaller ya da ziyafetlerde düzenlenmesi (Vanstiphout(b) 1992, s. 12), “öteki insanlar” ın varlığının ziyafet esnasındaki ‘bir sarhoşluk kazası’ olarak açıklanması ve sonuçta taraflardan birinin kazanması (Enki) açısından münazara tarzı özelliklerini taşımaktadır. Metne Eski Mezopotamyalıların dünyayı talihsizliklerle dolu tuhaf bir yer olarak gördüğünü söyleyen Jacobsen'in açısından yaklaşacak olursak (Jacobsen 1987,s. 175), iki tanrının rekabetinden kaynaklanan talihsiz ve tuhaf “acayıplikleri” açıklayan bu metinde, sözlük, eylem ve kavram bilgisinin kullanılmış olduğunu görürüz. Zira Enki ve Ninmah'ta da isimler ve eylemler arasında bir anlam ilgisi kurulmuştur. Örneğin Ninmah'ın “öteki”çocuklarına yetenekleri doğrultusunda yüksek sosyal statüler verilmiştir. Walls'a göre metnin amacı ‘engelli’ ve ‘engelsiz’ insan sınıflandırması ya da ‘engelliliğe ’bir açıklama getirmek yerine ebiliterlerinden gelen üretkenlikleriyle topluma katkıda bulunanlarla, hiçbir bir açıdan üretken olmayan insanları sınıflandırmaktır (Walls 2007, s. 19). Metnimizde de engelliliğine rağmen işe yarayan ve işe yaramayanın sınıflandırılması yapılmaktadır. Ancak bu sınıflandırmaya tezat olarak, Enki toplumda hiçbir yere konumlandırılmayan bir varlık (ummulu) şekillendirerek yarışmayı kazanır. Kâtip bu düzenleme ile, dünyanın anlamsızlığına eğlenceli bir vurgu yapmış gibidir.

Sonuç

Münazara metnlerinin doğum yeri Mezopotamya'dır. Bu edebî tür, Sümer ve Akad geleneğinden gelen ilk örnekler aracılığıyla doğu geleneğine yayılmıştır. Mevcut örnekler, Sümer ve Akad münazara metnlerinin kâtiplik eğitiminin bir parçası olduğuna işaret etmektedir. Kâtip adaylarının sözlük bilgilerini sağlamlaştırmak, öğrencilere toplumun öncelikli unsurlarını öğretmek amacıyla düzenlenmiş olan bu metinler, Mezopotamya'ya has bir argümantasyon tekniği kullanılarak yazılmıştır.

Bugüne dek ‘yaratılış mitolojisi/insanın yaratılışı’ bağlamında ele alınan Enki ve Ninmah metni, Atra-ḫasīs ve Enūma eliš gibi insanın yaratılışına değinen diğer örneklerden farklı bir teknikte yazılmıştır. Metin içeriğinde kullanılan sözlük bilgisi; argümantasyon tekniği; her iki tanrının birbirine denk iki rakip olmaları, rakiplerden biri galebe çalsa bile diğerinin dünyanın

bekası için gerekli olduğunun gösterilmesi; tanrılar arasındaki yarışmanın festivaller ya da ziyafetlerde düzenlenmesi; dünya için en gerekli olan tarafın (Enki) galip gelmesi açısından münazara özelliklerini taşımaktadır. Ayrıca metnin saray organizasyonunu eleştiren bir hiciv metni olduğu öne süren H.Sauren'in bu yorumu, dikkate değerdir. Zira Jotham Davası ve IV.Murâd'ın yasakları döneminde artış gösteren Osmanlı münazaraları gibi geç örneklerinden anlaşıldığı kadarıyla bu tür, hiciv maksadıyla da yazılmıştır. Benzer şekilde Enki ve Ninmah'ta da elleri tutmayan bir müzisyenin baş müzisyen olması, kısır bir kadının kadınlar bölümünün başına gelmesi, bir hadımın yüksek saray görevlisi olması ve Enki'nin yarattığı hiçbir işe yaramayan muğlak varlık Ummulu'nun rekabetin galibi olması gibi eleştirel unsurlar söz konusudur. Bu bulgulara dayanılarak "ötekiliğin" etiyolojisini kendine has bir argümantasyon tekniğiyle açıklayan Enki ve Ninmah metninin, "yaratılış hakkındaki mitolojik bir metin"den ziyade, saraydaki muhtemel yozlaşmaya eleştiri getiren bir hiciv münazarası olduğu öne sürülebilir.

Transkripsiyon ve Çeviri ¹²

II.Kısım

1-...m]u ² -e ²
[....] i ₃ -du ₃ nam-lu ₂ -ulu ₃	1-...insan soyunu üretmişti.
2-[xx ^d en-ki]-ke ₄ nam-lu ₂ -ulu ₃
am ₃ -[ma-ni-in-dim ₂ -eš]	2- Enki insan soyunu
şekillendirdi.
3-[....H]A sağ-e KA am ₃ -[xxx]	3- -...-
4-[....]dim ₂ SU TE.UNUG ri
su-bi-a a[...	4-...onların bedenlerinin
uzandığı ziyafet
salonunda.....
5-[ninda ₂ -e Z ₁ XZI]+[LA]GAB-e
giš-nu ₁₁ mi-ni-in-il ₂
nam- ^r dam ^r -še ₃	5-Erkek birleşmek için
kadına doğru ışığı taşıdı.
6- ninta ₂ Z ₁ XZI+LAGAB-e
mi-ni-in-ri u ₃ -tu na-bi-mu-deg	6- Erkek kadına doğru uzandı
< içinden> doğanı ayırdı.
7- ^d En-ki-ke ₄ kiğ ₂ lugud ₂ -lugud ₂ -da
[igi]mi-ni-in-la ₂ ša ₃ -bi ba-hul ₂	7-Enki küçücük işine baktı.
Kalbi sevinçle doldu.
8- ama-ni ^d nammu ^d nin-mah-še ₃
gišbun na-am ₃ -ma-ni-in-ğar	8-<Enki> annesi Nammu <ve>
Ninmah için ziyafet koydu.
9- gu ₂ sig ₇ en -sig ₇ -du ₁₀ nun-ne- ke ₄
nam-tar gi-sağ ninda i-im-gu ₇ -e	9-Bütün Yumurtalık Tanrıçaları
kırmızı kamıştan <içiyor>
ekmek yiyorlardı.
10- an-e ^d en-lil ₂ -bi en ^d nudimmud-e
maš-ku ₃ i-im-šeg ₆ -šeg ₆	10-An, onun Enlil'i Eridu'nun
beyi Enki kutsal keçiler ateşte
pişiriyorlardı.
11- diğir uru ġar-re-ne
diğir- šar ₂ -šar ₂ -ra-ke ₄ -e-ne
ka-tar im-si-il-le-ne	11-Şehre yerleşmiş tanrılar,
bütün büyük tanrılar dua
ediyorlardı.
12- diğir šar ₂ -šar ₂ -gal ₂ -gal ₂
en ġeštug-dagal-la
a-ba-a geštug i ₃ -ri-gi	12- “En büyük olan tanrılar
<arasında> kim mahir
kim mahir bilgelik tanrısının
bilgeligi kadar hakiki olabilir?
13-[x šağ ₄ -bi] en gal- ^d en-ki-ke ₄
zu-še ₃ a-ba-a i ₃ -si ₃ -gi	13-...Büyük efendi Enki, kim
nig ₂ -ak-ak-
senin yaptığın büyüye denk
olabilir?
14-[a]-a-tu-da-gin ₇ me-nam-tar-tar-ra
me za-e al-me-en-na	14-Kaderin ME'lerini doğuran
<bir> baba gibisin.Sen ME
olansın.”
15- ^d en-ki-ke ₄ ^d nin-mah-e
kaš im-na-na-ne
ša ₃ -bi ul mu-un-te	15-Enki ve Ninmah bira
içiyorlardı. Onların kalbi
<birbirine> yaklaşmıyordu.

¹² Transkripsiyon ve çeviride temel alınan kaynaklar:

- 1-W.G.Lambert, *Babylon Creation Myths*, Eisenbrauns, 2013, s. 337-342
- 2- C.A.Benito. “Enki and Ninmah” and “Enki and World Order”,*[Sumerian and Akkadian Texts with English Translations and Notes]*. University of Pennsylvania, 1969, s.21-76

- 16- ^dnin-mah-e ^den-ki-ra
gu₃ mu-na-^rde₂-e
- 17- me-dim₂ na-am-lu₂-lu₇-ta
sag₉-ge hul-gal₂ ġa₂-e-na-kam
- 18- ki šag₄-ge₄-a-ġu₁₀ na-am₂-tar
bi₂- ib-sig₁₀-ge bi₂-ib-hul-e
- 19- ^den-ki-ke₄ ^dnin-mah-e
mu-na-ni-ib-gi₄-gi₄
- 20- nam-tar šag₄-ge-
de₆-a-zu ša₆-ge hul-ġal-la
ga-am₃-ši-ib-la₂
- 21- ^dnin-mah-e im ugu-abzu-a
šu-ne₂ mu-in-teġ₄
- 22- ^{lu}₂ gi šu-sig sa₂-sa₂-ne
nu-gam lu₂-u₂
am₃-ma-ni-in-dim₂
- 23- ^den-ki-ke₄ lu₂-gi šu-sig
sa₂-sa₂-ne nu-gam
igi-du₈-a-ni-ta
- 24- ^rnam¹-bi i-ni-in-tar sag
lugal-la-ke₄
am₃-ma-ni-in-gub
- 25- gi₄-bi giš-nu₁₁
gi₄-gi₄ lu₂-u₆-e
am₃-ma-ni-in-dim₂
- 26- ^den-ki-ke₄ giš-nu₁₁ gi₄-gi₄
lu₂-u₆-e ^rigi-du₈-a¹-[ni-ta]
- 27- nam-bi i-ni-in-tar
nam-nar mi-ni-in-ba
- 28- [^{giš}banšur -]gal- zag-gu-la
igi lugal-la-ke₄-am₃
am-₁ma₁-ni-i[n-ġar]
- 29- peš-bi [ġiri₃x2] hum
ġiri₃ dab₅-ba-a
[am₃-ma-ni-in-dim₂]
- 30- ^den-[ki-ke₄] ġiri₃ 2¹
hum ġiri₃ dab₅-ba
igi [du₈-a-ni-ta]
- 31- kin- [gal] ku₃-babbar-gin₇
me-lem₄-ma-ni
/am₃\-[ma]-ni-in-[X]
- 32-[lu₂] peš-bi lu₂-lil
u₃-tu-bi šubur
am₃-ma-...)
- 33- ^den-ki-ke₄
lu₂-lil u₃-tu-bi šubur
igi du₈-a-^rni-¹ ^rta¹
- 34- nam-bi i-ni-in-tar
saġ lugal-la-ka
im-ma-ši-in-gub
- 35- peš-gi ^{lu}₂ a-sur-sur
am₃-[ma]-ni-in-dim₂
- 36- ^den-ki-ke₄ ^{lu}₂ a-sur-sur
igi-du₈-a-ni-ta
- 37- a tu₆-tu₆ mi-ni-in-tu₅
nam-tar su-bi
am₃-ma-ni-in-zig₃
- 16- Ninmah Enki'ye hitaben
konuştu:
- 17-İnsanlığın bedeninden iyi
olanı,kötü olanı yapmak
istiyorum.
- 18- Kader kalbimin döndüğü
yere yerleşecek iyi olacak!
O kötü olacak!
- 19- Enki onu Ninmah'a doğru
döndürdü.
- 20- Kestiğin iyi/kötü kaderi,
onu tartabilirim.
- 21-Ninmah Abzu'nun üstünden
eline çamur aldı.
- 22- Elleri eşitlikte zayıf olan,
giderek bükülmeyen insanı,
kavalcıyı şekillendirdi.
- 23- Enki elleri eşitlikte zayıf
olan giderek bükülmeyen
insanın üstünden baktı.
- 24-Onun kaderini kralın baş
görevliliğine kesti. Onu baş
görevliliğe yerleştirdi.
- 25- İkincisini, ışıġı döndüreni
şekillendirdi.
- 26- Enki ışıġı döndüren
insanın üstünden baktı.
- 27-Onun kaderini müzisyenliğe
verdi.
- 28-Onu kralın önüne büyük kült
masasına yerleştirdi.
- 29-Üçüncüyü, ağır ayakları
yolda tutulanı şekillendirdi.
- 30-Enki ağır ayakları yolda
tutulanın üstünden baktı.
- 31-İşe alım görevlisi...kral gibi
auras....
- 32-Doġuştan aptal olan
üçüncü kişi...
- 33-Enki doġuştan aptal, mahrum
olanın üstünden baktı.
- 34-Onun kaderini belirledi. Onu
krallığın başına yerleştirdi.
- 35-Dördüncüyü menisi sürekli
boşalan adamı şekillendirdi.
- 36-Enki menisi sürekli boşalan
adamın üstünden baktı.
- 37-Enki onu büyülü sözlerin
içinde yıkadı. Onun bedeninin
kaderini yükseltti.

- 38- peš-peš-gi munus
nu-u₃-tu am₃-ma-ši-in-dim₂
- 39- ^den-ki-ke₄ munus nu-u₃-tu
igi-du₈-a-ni-ta
- 40- uš-bar mu-ni-in-du₈
e₂-munus-še₃
am₃-ma-ši-in-dim₂
- 41- peš-bal-gi lu₂ su-b
giš₃ nu-ġar gal₄-la
nu-ġar am₃-ma-ši-in-dim₂
- 42- ^den-ki-ke₄ lu₂ su-ba giš₃
nu-ġar gal₄-la nu-ġal₄-la
nu-ġar igi-du₈-a-ni-ta
- 43- tirum-e mu-ni-in-sa₄
saġ lugal-la-ke₄
im-ma-ši-in-gub
- 44- ^dnin-mah-e im-gir₈
šu-na ki-a mu-un-šub lul-aš
lib mu-un-ġar
- 45- ^ren-gal¹ ^den-ki-ke₄
^dnin-mah-a-ra gu₃
mu-un-na-de₂-e
- 46- lu₂ šu dim₂-ma-zu-še₃
nam bi-i-ni-tar ninda
i-ni-in-šum₂
- 47- ġa₂-e ga-na ga-na
ga-mu-ra-ab-dim₂
za-e u₃-tu-da
nam- bi tar-ra-ab
- 48- ^den-ki-ke₄ me-dim₂
saġ-ga₂-na zur-dug₄
ša₃-ba am₃-ma-ni-dim₂
- 49- ^dnin-mah-a-
gu₃ mu-na-de₃-e
- 50- a giš₃-ak ša₃ munus-a-ka
ri-a šaġ₄-ga-na
munus-bi mu-un-u₃-tu
- 51- ^dnin-mah-^re¹ zur-dug₄
u₃-tu-bi-še am₃-ma-ši-in-gub
- 52- munus-bi ud-bi xx (x)-ga-aš
zur-dug₄ ša₃-ba
a[m₃-m]a-ni-in-šub
- 53- ^dnin-m[ah xxx(x)xxx i₃-si-ge
- 54- gi₄-bi u₄-mu-ul a-za-ad-bi gig-ga
ki-nam-X-bi gig-ga igi-bi gig-ga
gu₂-bi gig-ga
- 55- igi-bi gig-ga gu₂-bi gig-ga zi
uš₂-uš₂ til₃ sur sur
- 56- mur-gig-ga ša₃ gig-ga
lipiš gig-ga
- 57- šu-ne₂ a-za-ad la₂-la₂
ka-bi-še₃ ninda nu-ġar
- 58- murgu hum-hum

- 38- Beşincisi için doğuramayan
kadını şekillendirdi.
- 39-Enki doğuramayan kadının
üstünden baktı.
- 40-< onun kaderini> kadınlar
odası için dokuma açan
olarak yarattı.
- 41-Altıncısını bedeninde penis
vulva yerleşmemiş adamı
<hadımı> şekillendirdi.
- 42-Enki bedeninde penis
vulva yerleşmemiş kişinin
üstünden baktı.
- 43-<Ona> saray mensubu adını
verdi.Krallığın başına
yerleştirdi.
- 44-Ninmah elindeki çamuru
döndürdü. Yere savurdu.
Büyük bir sessizlik
yerleşti.
- 45-Büyük bey Enki Ninmah’a
şunu söyledi:
- 46-Senin elinde
şekillendirdiğin insanlar
için kader belirledim.
Onlara ekmek verdim.
- 47-“Haydi ! < Şimdi> ben
yapayım.Sen doğanın
kaderini belirle!
- 48- Enki kadın kölenin
uzuvunda onun içinde
anormal <doğan> fetüsü
şekillendirdi.
- 49-Ninmah <Enki’ye> şunları
söyledi:
- 50-“Köle kadının içinde yerleşen
penisin menisi o kadının
içinde doğacak.
- 51-Ninmah anormal doğan o
<bir> görev vermek için
durdu.
- 52- O kadın hamilelik günlerini
tamamladığında içindeki
anormal fetüsü düşürdü.
- 53-Ninmah..... sustu.
- 54-Onun tamamı titrekti.
Kafası hastaydı.Şakakları
hastaydı.
- 55-Gözleri hastaydı. Boğazı
hastaydı, hayatı ölüyordu.
Yaşam oku<omurgası>
bükülüyordu.
- 56-Ciğerleri hastaydı. İç
organları hastaydı.
- 57-Elleri kafasında bağlıydı.
Ağzına ekmek koymuyordu.
- 58-Omurga<sı> felçliydi.

gu-du ze₂-re zag-še sur
59- ġir₃ -sig-sig a-ġar nu gub
am₃-ma-ni-i[n]-dim₂

Kalça<sı> ızdıraplıydı.
Omuzları basıktı.
59-Ayakları dönüyordu. Kırdan
duramıyordu. <Enki> onu
öyle şekillendirdi.

KAYNAKÇA

- Abdullaeva-Melville, F. (2020). Debate in iranian literary culture. E. Jiménez, ve C. Mittermayer (ed.) *Disputation literature in the near east and beyond* (s. 237-261) içinde. De Gruyter.
- Aynur H. (2020). A Survey of disputation texts in ottoman literature. E. Jiménez ve C. Mittermayer (ed.) *Disputation literature in the near east and beyond, A survey of disputation texts in ottoman literature* (s. 283-309) içinde. De Gruyter.
- Bolle, S.D. (1982). *Wisdom in akkadian literature: expression, introduction, dialogue*. University of California.
- Bolle, S.D. (1969). “Enki and ninmah’ and ‘enki and world order’, [sumerian and akkadian texts with english translations and notes]”. University of Pennsylvania.
- Brock, S. (2020). Disputations in syriac literature. E. Jiménez ve C. Mittermayer (ed.) *Disputation literature in the near east and beyond* (s. 159-175) içinde. De Gruyter.
- Ceccarelli, M. (2016). *Enki und ninmah eine mythische erzählung in sumerischer sprache*, Mohr Siebeck.
- Civil, M., Green, W.M. ve Lambert, W.G. (Ed.). (1979). *Materials for sumerian lexicon ea a = nâqu, aa a = nâqu, with their forerunners and related texts*.
- Dijk Van J. (1953). *La sagesse suméro-accadienne*. Brill.
- Gelder, G. (2020). The Debate of Spring and Autumn in Arabic Literature. E. Jiménez ve C. Mittermayer (ed.) *Disputation literature in the near east and beyond* (s. 175-191) içinde. de gruyder.
- Jacobsen,T.(1987). *The harbs that once...., sumerian poetry in translation*. Yale University Press.
- Jiménez, E. (2017). *The babylonian disputation Poems*. De Gruyter.
- Jiménez, E. ve Mittermayer, C. (Ed.). (2020). *Disputation literature in the near east and beyond*. De Gruyter.
- Kramer, S.N. ve Bottero, J. (1993). *Lorsque les dieux faisaient L’homme*. Gallimard.
- Lambert,W.G. (1996). *Babylonian wisdom literature*. eisenbrauns.

- Lambert, W.G. (2013). *Babylonian creation myths*. Eisenbrauns.
- Larsen, D. (2020). Night and day in islamicate literary disputation. E. Jiménez—C. Mittermayer (ed.) *Disputation literature in the near east and beyond* (s. 191-215) içinde. De Gruyter.
- Otero, A.P. 2020. Those who cannot do, reign? the sources of the fable of jotham. E. Jiménez ve C. Mittermayer (ed.) *Disputation literature in the near east and beyond* (s.143-159) içinde. De Gruyter.
- Ponchia, S. (2024). From Dialogue to Debate. H. Avalos, S. J. Melcher ve J. Schipper. (Ed.), *This abled body: rethinking disabilities in biblical studies* (s.187-201) içinde. Venice University Press.
- Vanstiphout, H.L.J. (1991). Lore, Learning and Levity in The Sumerian Disputations: A matter of form or substance. G.J. Reinink, (Ed.) *Dispute poems and dialogues in the ancient near east* (s. 23-47) içinde. Peeters.
- Vanstiphout, H.L.J. (1992). The banquet scene in mesopotamian debate poems. *Res orientales IV*, 37-63.
- Walls, H.N. (2007). The origins of the disabled body-disability in ancient mesopotamia. H.Avalos, J.S. Melcher, J.S.ve T. Schipper, (Ed.). *This abled body: rethinking disabilities in biblical studies* (s. 13-30) içinde. Brill.
- Wasserman, N., ve Cohen, Y. (2021). Mesopotamian wisdom literature. W.Kynes (Ed.) *The oxford handbook of wisdom and bible* (s. 121-140) içinde. Oxford University Press.

KISALTMALAR

CAD	The Assyrian Dictionary of Chicago
MSL	Materials for Sumerian Lexicon
SBH	G.Reisner, Sumerisch-babylonische Hymnen nach Thontafeln griechischer Zeit (Berlin 1896)
ISCT	S. Kramer/M. Çig/H. Kizilyay, Istanbul Arkeoloji Müzelerinde bulunan Sümer edebî tablet ve parçaları (Sumerian Literary Tablets and Fragments in the Archaeological Museum of Istanbul), I/II, (Ankara 1969/1976)

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale Tarih alanına aittir.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması olmadığını ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.
